

Tommi Inkinen

KASVUN KESKUKSET

*Kiina hallitsee nopeasti talouttaan kasvattavien kaupunkien listaa,
Euroopasta mukana vain Istanbul ja Budapest*

No 57 11.5.2017

YHTEENVETO

Eniten talouskasvua kerryttävät suurkaupungit sijaitsevat kehittyvissä maissa. Maailman 20:stä nopeimmin arvonlisää ja työllisyyttä kasvattavasta metropolista 12 löytyy Kiinasta, neljä Turkista ja yksi Intiasta.

Euroopasta nopean talouskasvun listalle nousevat vain Istanbul ja Budapest, joka on koko Unkarin talousmoottori ja logistisesti etenkin rautatieliikenteen solmukohta. Yksittäisiä nopean kasvun kaupunkeja ovat myös Arabiemiraattien Dubai ja Malesian Kuala Lumpur.

Kiinan nopean kasvun metropoleissa arvonlisäyksen kasvu on noin 7–10 prosenttia ja työllisyyden 1–4 prosenttia. Yleispiirre kaikille nopeimman kasvun metropoleille on suhteellisen vaatimaton arvonlisäyksen taso asukasta kohti, keskimäärin 24 000 Yhdysvaltain dollaria.

Kehittyvien maiden metropoleissa talouskasvu nojaa teollisuuteen, jälkiteollisten maiden kaupungeissa palvelusektoriin. Oleellinen kasvun taustatekijä on tuotannontekijöiden, yleensä koulutetun työvoiman ja toisinaan myös luonnonvarojen, edullinen saatavuus.

Tyypillisesti nopean talouskasvun kaupungissa arvonlisän kasvu on ripeämpää kuin sen emovaltiossa. Vuonna 2014 maailman 300 suurinta metropolialuetta tuottivat lähes puolet koko maailmantalouden arvonlisäyksestä.

Taloukasvu tehdään kaupungeissa, kaupunkikeskuksissa ja metropolialueilla – kaupunkikudoksen osana. Vuonna 2014 maailman 300 suurinta metropolialuetta tuotti lähes puolet maailmantalouden arvonlisäyksestä¹.

Taloukasvun ja kaupunkien kohtalonyhteys toteutuu universaalisti. Suomessakin bruttokansantuotteesta noin 40 prosenttia tuotetaan Uudellamaalla. Suurimpien kaupunkialueiden yhteenlaskettu arvonlisäys nousee noin 60 prosenttiin koko maan luvusta. Maakuntatasolla esimerkiksi Pirkanmaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Varsinais-Suomi eivät saavuttaisi tuotantolukuaan ilman vahvoja kaupunkikeskuksia.²

Taloumaantieteellisessä tarkastelussa kaupungin taloudellisen menetyksen kannalta ratkaisevia seikkoja ovat muiden muassa tuotantoresurssien, kuten pääoman, työvoiman ja luonnonvarojen, saatavuus, markkinaläheisyys sekä kuljetus- ja varastointilogistiikan hinta- ja kustannustekijät.³

Alueen mahdollisuudet vaikuttaa taloudelliseen toimintaan ja sen tukemiseen ovat erilaisia eri puolilla maailmaa. Kaupunkien omilla päätöksillä, esimerkiksi kaavoituksella ja erityisesti liikennejärjestelmillä, on merkittävä vaikutus kaupungin logistiseen houkuttelevuuteen.

Taloumaantieteellinen kaupunkitutkimus

Taloualueiden kasvuteoriassa tarkastellaan perinteisesti kahta pääkysymystä: Miksi toiset alueet kasvavat nopeammin kuin toiset? Miksi kasvu keskittyy enemmän toisille alueille kuin toisille?

Taloumaantieteellisen kaupunkitutkimuksen avulla voidaan nostaa esiin paikallisia kasvukeskuksia. Kaupunkien ja niiden vaikutusalueiden suhdetta lähestytään usein tuotantoverkoston kytkevien, nooidien ja ytimien sijoittamisen sekä taloudellisten mittareiden avulla. Kaupunki- ja aluetaloutta voidaan tarkastella joko laajasti taloustilastojen ja aluetyyppien avulla tai suppeasti arvioimalla yksittäisiä toimijoita, kohdennettuja sijainteja ja toimijaverkostoja.

Kaupungit ja niitä ympäröivät alueet muodostavat toiminnallisen järjestelmän. Järjestelmän ominaisuudet vaihtelevat esimerkiksi väestön ja maantieteellisten tekijöiden mukaan. Näitä ovat esimerkiksi vesistöjen sijainnit suhteessa kaupunkiin, pinnanmuodot sekä luonnonvarojen esiintyminen.

Taloumaantieteessä tuodaan usein esiin erilaiset alueta- sot (globaali, valtio ja valtion sisäiset alueet) ja niiden väliset vuorovaikutussuhteet. Tarkimmillaan analyysi voidaan kohdentaa muutamien kymmenien metrien kokosiin paik- katiatoruutuihin, mikä on vahvasti kasvava menetelmä kaupunkitutkimuksessa.

Useat tutkimukset ovat myös osoittaneet yliopistojen ja korkeakoulujen olevan tärkeä tekijä alueiden taloudellisessa kehittämisessä. Korkeakoulut tuottavat tietoperusteiseen työhön pystyviä työntekijöitä, ja etenkin korkeakoulutuksen on osoitettu olevan keskeinen tekijä aluetaloudellisessa uudistumis- ja toipumiskyvyssä, niin sanotussa spatiaalissa resilienssissä.

Missä maailman metropoleissa taloukasvu tehdään? Missä kaupungeissa arvonlisän kasvu on globaalisti nopeinta ja missä heikointa?

Globaalitason kaupunkivertailuja ja laajoja talousselvityksiä tuottavat etenkin ajatuspajat, kuten amerikkalainen Brookings Institution, sekä kansainväliset konsulttiyritykset, kuten Accenture, Deloitte ja PwC. Tässä EVA Analyysissä päälähteenä on Brookingsin MetroMonitor-tutkimus, jonka tuoreimmat tiedot maailman 300 merkittävimmän metropolin taloukehityksestä ovat vuosilta 2013–2014.

Brookingsin tutkimuksessa kaupungeja tarkastellaan kahdella keskeisellä mittarilla: arvonlisän kasvulla, joka kuvaa tulojen ja elintason kehittymistä sekä työllisyyden kasvulla, joka kuvaa työmarkkinoiden tilaa. Näitä tietoja täydennetään valtio- ja aluetason tilastotiedoilla, jotta on mahdollista nostaa esiin nopeasti kasvavia kaupungeja yhdistäviä ja erottelevia tekijöitä. Lisäksi laajemmat tiedot elinkeinorakenteesta antavat lisävalaistusta maailmantalouden maantieteelle niin maanosittain kuin valtioittain.

Kärjessä kehittyvien talouksien kaupungit

Maailman 20 eniten kasvaneen kaupungin kärki löytyy Kiinasta. Brookingsin listauksen perusteella yli 11 prosentin yhdistettyyn arvonlisän ja työllisyyden kasvuun ylsi vuosina 2013–2014 kolme kiinalaiskaupunkia: kasinokeskittymä Macao, sisämaassa sijaitseva Wuhan ja satamakaupunki Xiamen (taulukko 1, kuvio 1).

Kiina dominoi kasvavien kaupunkien listaa muutoinkin: 20 nopeimmin kasvaneen kaupungin listalla on kaikkiaan 12 kiinalaiskaupunkia.

Kiinan vahva edustus nopean taloukasvun kaupunkien listalla ei ole yllättävää, sillä kaupunkien taloukehitys on vahvasti sidoksissa ylempien aluetasojen, maakuntien, suuralueiden ja valtion kasvulukuihin. Kiinan taloukasvu on ollut globaalisti lähes vertaansa vailla viime vuosina.

Kiinalaiskaupunkien lisäksi nopeimmin talouttaan kasvattavien metropolien listalla on neljä Turkin kaupunkia ja Delhi Intiasta. Enemmistö nopean kasvun kaupungeista sijaitsee siis kehittyvässä kansantalouksissa, joissa valtiotason kasvukin on verrattain ripeää.

Nopeimmin kasvaneista kaupungeista löytyy kolme muutakin yhdistävää tekijää. Näiden maailmantalouden metropolien

- arvonlisäys on verrattain alhaisella tasolla
- kasvu perustuu tuotannontekijöiden, etenkin koulutetun työvoiman, saatavuuteen
- kasvu on usein valtiotasoa vauhdikkaampaa.

Kaikissa nopean kasvun kaupungeissa yhdistävä yleispiirre on arvonlisäyksen vähäinen määrä asukasta kohti. Keskimäärin bruttokansantuote oli noin 24 000 dollaria asukasta kohti, kun se maailman vauraimmissa kaupungeissa on keskimäärin noin 70 000 dollaria asukasta kohti (ks. s. 9).

Kaikki nopeasti kasvavat kaupungit ovat väestöltään miljoonakaupunkeja. Selvä taustatekijä on tuotantotekijöiden, etenkin koulutetun työvoiman, edullinen saatavuus. Lisäksi erityistapauksina ovat Dubain tapaiset kaupungit, joiden valtioilla on erityisiä luonnonvaroja, kuten öljyä tai maakaasua, alueellaan.

Kun tarkastellaan tarkemmin kiinalaiskaupunkien kasvulukuja, huomataan, että talouskasvu yksittäisessä kaupungissa on usein valtiotason kasvua vahvempaa. Kaikki listan kärjessä olevat kaupungit osoittavat yli kahdeksan prosentin arvonlisäyksen kasvua. Vuonna 2014 Kiinan valtiotason bruttokansantuotteen reaalikasvu oli 7,3 prosenttia⁴.

Toisaalta kiinalaiskaupunkien työllisyysluvut eivät ole poikkeuksellisen suuria verrattuina muihin vahvan kasvun kaupunkeihin.

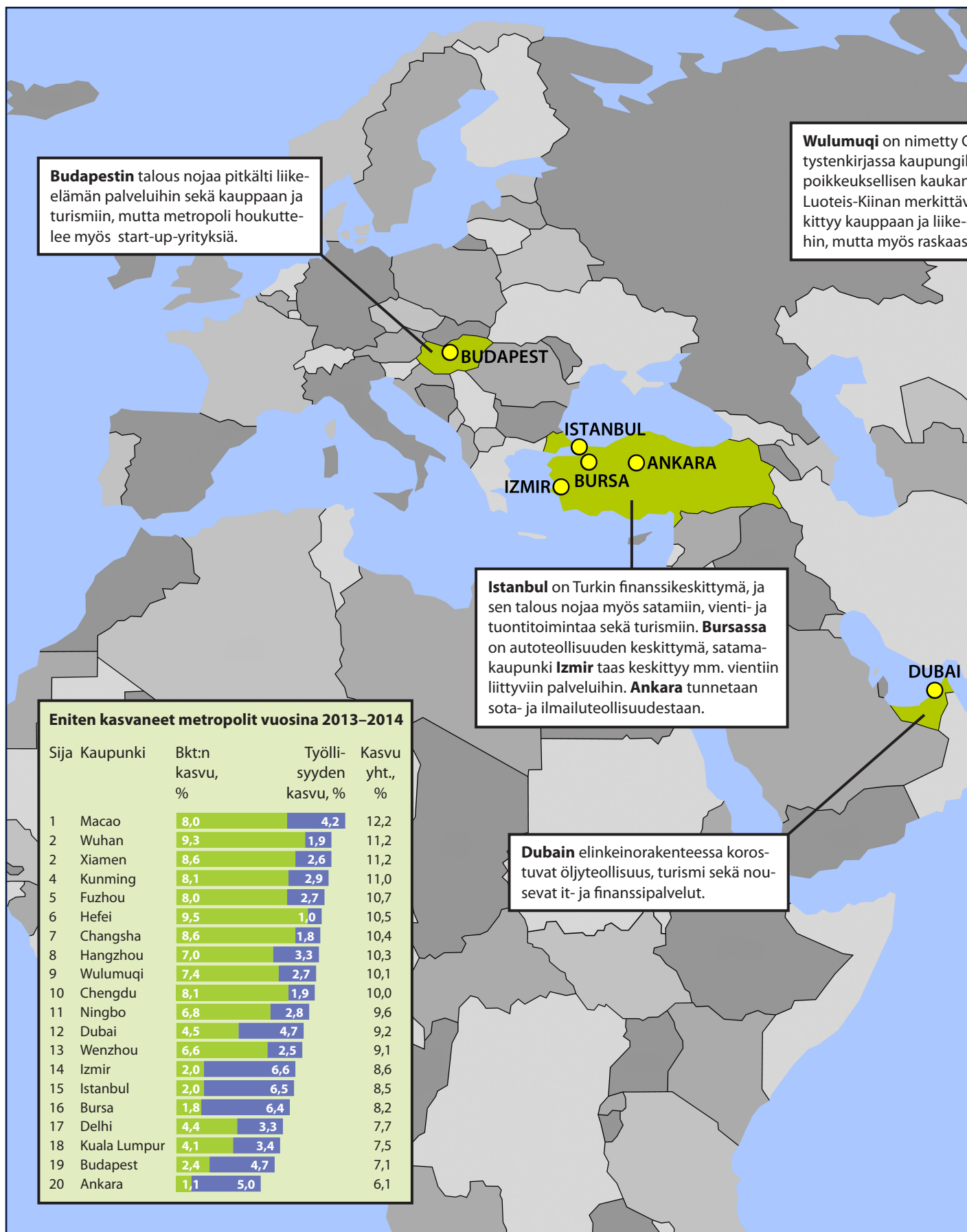
**Kaupungin
talouskasvu on
usein vahvempaa
kuin valtion**

Taulukko 1 Eniten kasvaneet metropolit arvonlisäyksen ja työllisyyden kasvun mukaan vuosina 2013–2014

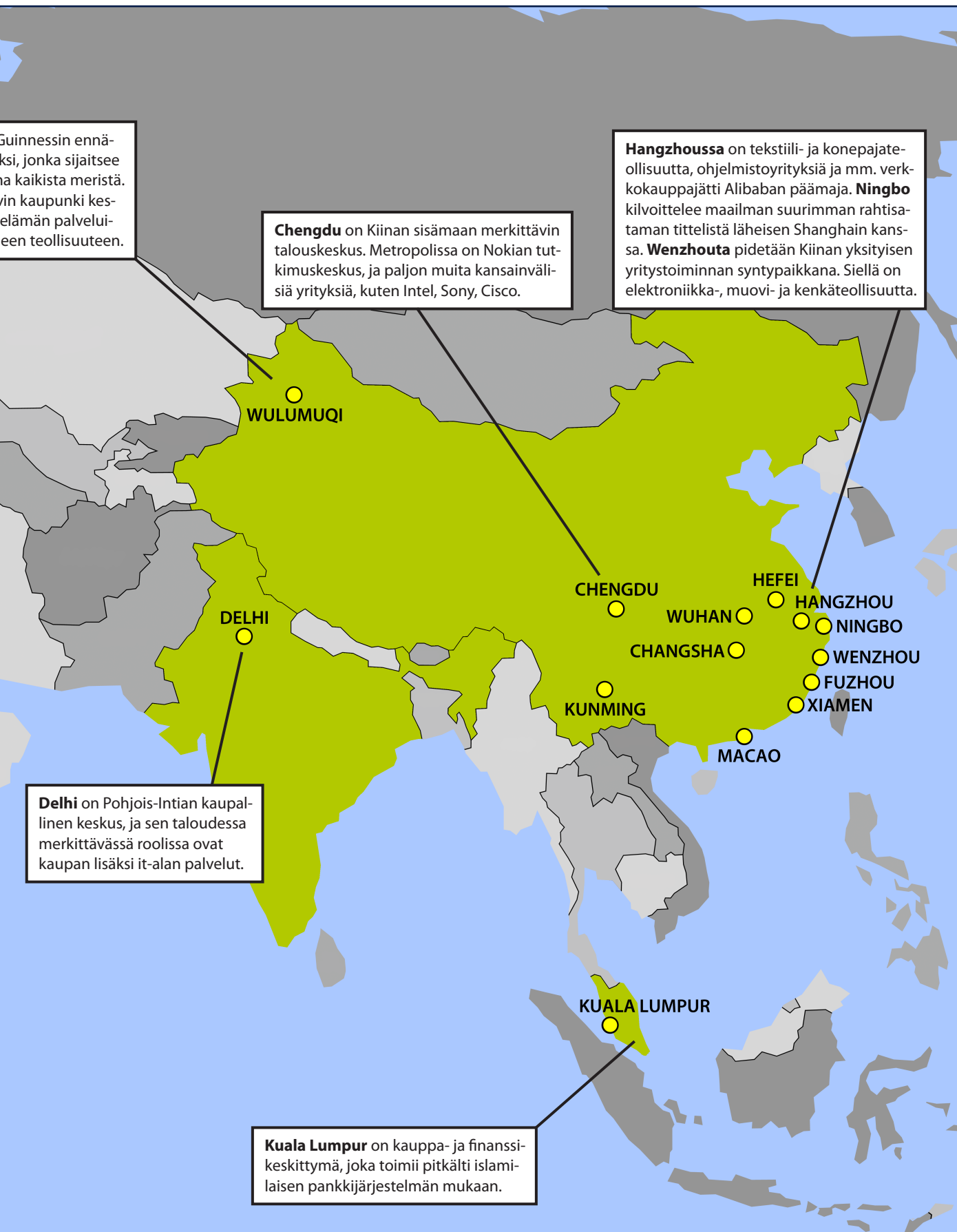
Sija	Kaupunki	Keskeiset toimialat	Maa	Väestö, milj.	Bkt asukasta kohti (ostovoima- korjattu), USD	Bkt:n kasvu, %	Työllisyyden kasvu, %	Kasvu yht., %
1	Macao	Julkiset palvelut ja rakentaminen	Kiina	0,6	73 202	8,0	4,2	12,2
2	Wuhan	Teollisuus, julkiset palvelut ja rakentaminen	Kiina	10,2	22 724	9,3	1,9	11,2
2	Xiamen	Teollisuus, liike-elämän palvelut	Kiina	3,7	20 469	8,6	2,6	11,2
4	Kunming	Teollisuus, kauppa ja majoitus, julk. palv. ja rak.	Kiina	6,6	13 418	8,1	2,9	11,0
5	Fuzhou	Teollisuus, liike-elämän palvelut	Kiina	6,6	17 743	8,0	2,7	10,7
6	Hefei	Teollisuus, raaka-aineet ja alkutuotanto	Kiina	5,6	21 576	9,5	1,0	10,5
7	Changsha	Teollisuus, julkiset palvelut ja rakentaminen	Kiina	7,4	25 143	8,6	1,8	10,4
8	Hangzhou	Teollisuus, liike-elämän palvelut	Kiina	8,9	24 637	7,0	3,3	10,3
9	Wulumuqi	Julk. palv. ja rak., liike-elämän palvelut, teollisuus	Kiina	2,6	22 590	7,4	2,7	10,1
10	Chengdu	Teollisuus, julk. palv. ja rak., liike-elämän palvelut	Kiina	14,2	16 423	8,1	1,9	10,0
11	Ningbo	Teollisuus, liike-elämän palvelut	Kiina	7,7	23 153	6,8	2,8	9,6
12	Dubai	Kauppa ja majoitus, liike-elämän palvelut	Arabiemiraatit	3,3	24 866	4,5	4,7	9,2
13	Wenzhou	Teollisuus, liike-elämän palvelut	Kiina	9,3	11 008	6,6	2,5	9,1
14	Izmir	Liike-elämän palv., teollisuus, kauppa ja majoitus	Turkki	4,0	19 886	2,0	6,6	8,6
15	Istanbul	Liike-elämän palv., kauppa ja majoitus, julk. palv. ja rak.	Turkki	14,0	24 867	2,0	6,5	8,5
16	Bursa	Teollisuus, liike-elämän palvelut, kauppa ja majoitus	Turkki	3,7	21 507	1,8	6,4	8,2
17	Delhi	Liike-elämän palvelut, kauppa ja majoitus	Intia	23,0	12 747	4,4	3,3	7,7
18	Kuala Lumpur	Liike-elämän palvelut, kauppa ja majoitus, teollisuus	Malesia	6,1	28 076	4,1	3,4	7,5
19	Budapest	Liike-elämän palvelut, julk. palv. ja rakentaminen	Unkari	2,8	34 519	2,4	4,7	7,1
20	Ankara	Liike-elämän palvelut, teollisuus, kauppa ja majoitus	Turkki	5,0	21 076	1,1	5,0	6,1

Lähde: Brookings Institution (2015).

Kuvio 1 Nopean talouskasvun metropolit vuosina 2013–2014

Lähde: Brookings Institution (2015).

Kiinan kasvukaupungit nojaavat teollisuuteen

Kiinan nopean kasvun kaupungeista löytyy useita yhdistäviä mutta myös erottavia tekijöitä. Joukon kärjessä oleva Macao on vähemmän kiinnostava kurosioiteetti, sillä sen talous nojaa laillistettuun rahanpelitoimintaan ja Kiinan valtion myöntämään erityisasemaan.

Muiden listan kiinalaisten kaupunkien kasvu nojaa vahvasti perinteiseen teollisuuteen, joskin väestömäärältään suurimmissa kaupungeissa palvelutuotannolla on myös merkittävä rooli. Palveluvienti on vähäistä, ja palvelut keskittyvät maakuntien sisäiseen kuluttajamassaan.

Jokaisessa listan kiinalaiskaupungeissa sijaitsee myös useita yliopistoja ja korkeakouluja, joskin niiden taso ja kansainvälinen tunnettuus ovat vaihtelevia.

Logistiselta sijainniltaan Kiinan nopean kasvun kaupungit voidaan jakaa kahteen ryhmään: sisämaahan aluekeskuksiin ja satamakaupunkeihin. Sisämaassa sijaitsevat esimerkiksi Wuhan, Kunming ja Hefei, ja satamakaupunkeja taas ovat Xiamen, Ningbo ja Wenzhou.

Wuhan, Kunming ja Hefei ovat huomattavia alueellisia keskuksia, sillä niiden keskimääräinen väkiluku on noin seitsemän miljoonaa. Logistisesti kaupungit nojaavat maa- tai ilmakuljetuksiin. Ningbo sekä asukasmäärältään pienemmät Xiamen ja Wenzhou ovat perinteisempiä satamakaupunkeja, ja niissä meriteollisuuteen liittyvä talous on olennaisessa osassa.

Turkissa työllisyys kasvaa, tulotaso suhteellisen korkea

Turkin Izmir, Istanbul ja Bursa nousevat eniten kasvaneiden kaupunkien listalle yli kuuden prosentin työllisyyskasvun takia. Työllisyyden kasvu on näissä kaupungeissa poikkeuksellisen suurta, varsinkin kun kyse on ajankohdasta, jolloin länsimaiden talouskasvu oli haurasta.

Arvonlisäyksen kasvu Turkin nopeasti kasvavissa kaupungeissa on kahden prosentin luokkaa, eli selvästi vaatimattomampaa kuin muiden listattujen kaupunkikeskusten kasvu. Pieniä arvonlisäyksen kasvulukuja selittää osittain se, että Turkin kaupungeissa keskimääräinen tulotaso ja koulutus ovat lähtötasoltaan verrokkimaita korkeammat, joten suhteelliset kasvuluvut jäävät vaimeammiksi.

Turkin kaupunkien kehitykseen vaikuttaa osaltaan läheisyys Eurooppaan sekä myös Aasiaan. Tulevaisuudessa Turkin houkuttelevuus taloustoiminnan keskuksena riippuu poliittisen tilanteen kehittymisestä maan sisällä ja myös kansainvälisesti, esimerkiksi Syyrian sodan tapahtumista.

Intian kaupungeista listalla oleva Delhi on tyypillinen esimerkki matalan tulotason miljoonakaupungista. Delhin suhteellinen bruttokansantuote asukasta kohti on noin 13 000 Yhdysvaltain dollaria, ja kasvu on ollut melko hyvää, reilun 4 prosentin luokkaa. Silti Delhin talouskasvu jää vuositasolla alle Intian valtiotasoon 7,3 prosentin bruttokansantuotteen kasvuun.

Delhin talousmaantieteellinen sijainti ei ole optimaalinen verrattuna esimerkiksi maan toiseen talouskeskukseen, satamakaupunki Mumbaihin. Delhi sijaitsee keskellä sisämaata ja lähellä vuoristoaluetta, mikä rajoittaa kuljetuksiin liittyvää logistiikkaa.

Delhin erityispiirteenä on palvelusektorin merkittävä asema. Se perustuu pitkälle englanninkieliseen ja koulutettuun työvoimaan, jota on noin 20 miljoonan asukkaan metropolialueella paljon saatavilla.

Taloudellisen kasvun luonti ei kuitenkaan ole pelkäästä suuresta väkiluvusta kiinni. Absoluuttisesti Delhin tulotaso on matala, mikä kertoo myös siitä, että Intia ei ole pystynyt kasvamaan lähimainkaan yhtä nopeaa tahtia kuin Kiina.

Vielä vuonna 1985 Manner-Kiinan ja Intian arvonlisäykset asukasta kohti olivat melkein yhtä suuret, alle 300 dollaria asukasta kohti. Vuonna 2014 Manner-Kiinan arvonlisäys oli lähes viisinkertainen verrattuna Intiaan: Manner-Kiinan arvonlisäys oli 7 617 dollaria asukasta kohti ja Intian 1 586 dollaria.

Kuala Lumpur finanssikeskus, Budapest liikenteen solmukohta

Listan kolme muuta metropolia ovat Arabiemiirikuntien Dubai, Malesian Kuala Lumpur ja Unkarin Budapest. Kulttuurimaantieteeltään nämä kaupungit sijaitsevat varsin erilaisissa valtioissa niin poliittisen järjestelmän, uskontorakenteen kuin talouden kannalta. Myös yhteneväisiä piirteitä löytyy: kaupunkien väkiluvut ovat lähellä toisiaan, ja niissä kaikissa noin kaksi miljoonaa asukasta.

Kasvun luonti ei ole pelkäästä suuresta väkiluvusta kiinni

Lisäksi kaikki kolme kaupunkia ovat keskeisiä talousmoottoreita omissa maissaan, niin kuin huomattava osa muistakin nopeimmin kasvaneista kaupungeista. Kaupunkien arvonlisäystatasot ovat lähes kaksinkertaiset muihin kyseisen maan alueisiin verrattuna.

Arabiemiraattien Dubain talouden perusta on öljy, ja tämän luonnonvaran avulla tehty massiivinen kaupunkikehitystyö. Kehitystyössä on pyritty nostamaan matkailu- ja palveluelinkeinojen osuutta Dubain taloudessa sekä ylipäättään kaupungin globaalia tunnettuutta. Dubain kuten koko Arabiemiraattien talouteen vaikuttaa tulevaisuudessa merkittävästi öljyn maailmanmarkkinahinnan kehitys.

Malesian pääkaupunki Kuala Lumpur on kasvanut merkittäväksi finanssikeskukseksi 1990-luvulta lähtien, ja se on myös vahva teknologiakeskittymä. Vielä 1990-luvulla ja 2000-luvun vaihteessa Kuala Lumpurin talouskasvu oli erittäin vahvaa, vuositasolla 10 prosenttia, mutta sen jälkeen se on hiipunut kohtalaiselle noin neljän prosentin tasolle.

Kun Kuala Lumpurin talous keskittyy finanssi- ja teknologiasektoriin, se on vahvasti riippuvainen globaalien talouden kehityksestä. Lisäksi – aivan kuten Dubaissa – Kuala Lumpurissakin matkailusektorin merkitys on voimistunut pitkin 2000-lukua.

Unkarin talouden kasvu kumuloituu pääkaupunkiin

Listan ainoa EU-kaupunki on Budapest, joka on koko Unkarin keskeinen talousmoottori. Sen merkitys maan taloudelle on samaa suuruusluokkaa kuin Uudenmaan Suomessa, hie- man alle 40 prosenttia, joten voidaan sanoa, että Unkarin talouden kasvu kumuloituu pääkaupunkiin.

Budapestin talouskasvu ei arvonlisäyksen suhteen ole ollut poikkeuksellisen suurta, mutta vahvasti parantunut työllisyyskehitys on nostanut kaupungin maailman nopeimmin kasvaneiden kaupunkien listalle.

Maantieteellisesti Budapest on tyypillinen sisämaakaupunki. Unkarin liikennejärjestelmässä sillä on kuitenkin keskeinen merkitys erityisesti rautatieyhteyksien solmukohtana.

Budapestin elinkeinorakenne nojaa vahvasti palvelusektoriin. Lisäksi Budapestissä maataloussektorin osuus työvoimasta on hyvin pieni, alle prosentin.

Afrikka ja Etelä-Amerikka loistavat poissaolollaan

Huomiota kannattaa kiinnittää myös siihen, mitkä kaupungit, maat ja maanosat puuttuvat kokonaan 20 eniten kasvaneiden metropolien listalta.

Vaikka Kiina dominoi listaa, sille eivät yllä maan keskeiset talouskeskukset Peking, Shanghai ja Chongqing. Näiden kaupunkialueiden vahva kasvu on hidastunut suhteessa muihin Kiinan kaupunkikeskuksiin.

Maanosittain ja maittain tarkasteltuna Etelä-Amerikasta ja Afrikasta nopeimmin kasvaneiden kaupunkien listalla ei ole ainoatakaan kaupunkia. Erikseen tarkasteltuna esimerkiksi Brasilian metropolien kasvuluvut jäävät lähelle nolaa, muutamissa tapauksissa jopa negatiivisiksi.

Afrikan kaupunkien poissaolo voi osittain selittyä sillä, että tilastotietojen saaminen afrikkalaiskaupungeista on erittäin vaikeaa. Toisaalta saatavilla olevien tilastojen valossa on melko selvää, että maanosana Afrikka on globaalitalouden heikoin lenkki.

Afrikka on globaalitalouden heikoin lenkki

Kuvaa metropolialueiden merkityksestä talouskasvun syntymisessä täydentää sen tarkasteleminen, missä merkittävässä kaupunkikeskuksissa talouskasvu on ollut erittäin hidasta tai taantuvaa. Vuosina 2013–2014 bruttokansantuote tai työllisyys supistui yli 20 kaupunkialueella kaikista maailman 300 merkittävimmästä metropolista (taulukko 2, kuvio 1).

Heikointa kasvu näyttää olleen nimenomaan Etelä-Amerikassa, Brasilian ja Venezuelan isoissa kaupungeissa. Heikoimmin menestyneiden metropolien kärjen muodostavat Brasilian Campinas ja Porto Alegre, ja heti kannoilla seuraa Venezuelan Caracas.

Etelä-Amerikan heikon talouskasvun kaupunkien tilannetta selittävät valtiotason ongelmat: Kun valtion taloustilanne on vaatimaton, kaupungitkin ovat usein vaikeuksissa. Etenkin Argentiinan suurimman talouskeskuksen Buenos Airesin vaikeudet ovat suorassa yhteydessä kansantalouden tunnuslukuihin.

Useiden Etelä-Amerikan kaupunkien talouskasvu ja sen edellytyksiä haittaavat korruptio ja epävirallisen talouden suuri osuus. Lisäksi esimerkiksi Brasilian viennissä maataloustuotteiden osuus on

Taulukko 2 Heikon kasvun metropolit vuosina 2013–2014

Sija	Kaupunki	Maa	Väestö, milj.	Bkt asukasta kohti (osto- voimakorjattu), USD	Bkt:n kasvu, %	Työllisyyden kasvu, %	Kasvu yhteensä, %
281	Daqing	Kiina	2,8	35 127	4,0	-2,8	1,2
282	Montreal	Kanada	4,0	38 867	0,7	-0,9	-0,2
283	Eindhoven	Alankomaat	2,1	42 729	0,7	-1,1	-0,4
284	Helsinki	Suomi	1,6	47 547	-0,5	-0,3	-0,8
285	Rotterdam	Alankomaat	7,1	45 265	0,3	-1,2	-0,9
286	Torino	Italia	2,3	34 284	-0,7	-0,3	-1,0
287	Virginia Beach	USA	1,7	53 661	-1,0	-0,1	-1,1
288	Firenze	Italia	1,5	35 627	-0,6	-0,6	-1,2
289	Arnhem	Alankomaat	1,3	35 340	0,0	-1,2	-1,2
290	Sao Paolo	Brasilia	20,8	20 650	-1,5	0,0	-1,5
291	Napoli	Italia	4,4	19 451	-0,7	-1,0	-1,7
292	Dayton	USA	0,8	46 715	-1,7	0,0	-1,7
293	Syracuse	USA	0,7	61 244	-1,2	-0,7	-1,9
294	Bangkok	Thaimaa	15,6	19 705	-0,5	-1,7	-2,2
295	Adelaide	Australia	1,3	36 217	-1,2	-1,1	-2,3
296	Buenos Aires	Argentiina	13,4	23 606	-2,8	0,5	-2,3
297	Albuquerque	USA	0,9	43 817	-2,2	-0,6	-2,8
298	Caracas	Venezuela	3,3	15 890	-3,5	0,1	-3,4
299	Porto Alegre	Brasilia	4,1	15 078	-1,7	-1,7	-3,4
300	Campinas	Brasilia	2,9	20 759	-2,2	-2,2	-4,4

Lähde: Brookings Institution (2015).

merkittäväällä yli 35 prosentin tasolla, mikä kuvaa maan kehitystasoa. Myös elintaso- ja tuloerot ovat maassa suuria.

Euroopassa useampi hitaan kasvun metropoli

Jokainen heikon talouskasvun listalla oleva kaupunki sijaitsee maassa, jonka kokonaistalouskasvu on ollut hidasta. Heikon kasvun listan kaupungit hajautuvat mantereittain laajemmin kuin nopean kasvun kaupungit.

Mukana on kaupungeja myös Pohjois-Amerikasta ja Australiasta. Kiinasta joukkoon mahtuu teollisuuskaupunki Daqing maan koillisosan teollisuusalueelta, jossa useampikin kaupunki on kärsinyt kasvaneesta globaalista kilpailusta.

Heikon kasvun listalla on mukana useita Länsi-Euroopan kaupungeja, mikä se kertoo koko maanosan vaikeasta taloudellisesta tilanteesta. Listalla ovat muun muassa Eindhoven, Rotterdam ja useampi kaupunki Italiasta sekä Helsinki.

Suomea vientikilpailukyvyyn ongelmat ja Euroopan hidas talouskasvu ovat vaivanneet jo liki vuosikymmenen, joten ei ole ihme, että ne näkyvät myös Helsingin luvuissa. Helsingissä sekä arvonlisäys että työllisyys supistuivat vuosina 2013–2014.

Tulosten luennassa on tarpeen muistaa se, että tarkastelu kohdistuu lyhyeen ajanjaksoon, vuosiin 2013–2014. Esimerkiksi Ateena, Espanjan kaupungit ja muut Euroopan tunnetut talousvaikeuksissa olevat kaupungit eivät nouse listalle, koska niiden ongelmat ovat näkyneet tilastoarvojen laskuina jo muutamia vuosia aiemmin.

Vaikka valtion talousongelmat näkyvät helposti kaupungeissa, keskimääräinen kansantalouden nopea kasvu ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita kaikkien kaupunkien kasvua. Erityisesti Yhdysvalloissa on useita keskimääräistä vähemmän kasvaneita kaupungeja.

Vuonna 2014 Yhdysvaltain koko kansantalous kasvoi 2,4 prosentin vauhdilla, mutta siitä jälkeen jäivät esimerkiksi turistikohde Virginia Beach sekä alle miljoonan asukkaan kaupungit Dayton, Syracuse ja Albuquerque.

Kokonaistaloudeltaan merkittävimmät kaupungit

Absoluuttisesti eniten arvonlisäystä tuottavat suurkaupungit sijaitsevat länsimaissa. Muiden muassa New York ja Pariisi ovat minimaalisen kasvun kaupungeja, sillä niissä arvonlisäys kasvoi 0,1–0,3 prosentin luokkaa vuosina 2013–2014.

Maailman kokonaistaloudeltaan merkittävimmät kaupungit löytyvät perinteisistä länsimaista. Vuonna 2014 maailman 20 eniten arvonlisäystä tuottavan kaupungin joukkoon pääsi kehittyvistä maista vain Kiinan rahapelitekseen Macao.

Eurooppalaiset kaupungit ovat melko hyvin edustettuna suurinta arvonlisäystä tuottavien kaupunkien joukossa. Absoluuttisesti katsoen vahvimpia kaupunkien kärjessä ovat Sveitsin Zurich ja Geneve sekä Norjan Oslo. Perinteisistä suurkaupungeista myös Pariisi, München, Dublin ja Luxembourg ovat päässeet listalle.

Suhteellisesti näissä kaupungeissa ja myös niiden emovaltioissa olisi epärealistista odottaa yhtä nopeaa talouskasvua kuin kehittyvien talouksien nopean kasvun metropoleissa. Keskimäärin arvonlisäyksen kasvu oli listan metropoleissa vuosina 2013–2014 yhden prosentin luokkaa.

Australian Perthissä ja Kanadan Calgaryssa arvonlisäyksen kasvu ylitti 3,0 prosenttia. Washingtonissa, San Franciscossa ja Bridgeportissa kasvu taas oli negatiivista. Minimaalisen talouskasvun suurkaupunkeihin voidaan lukea New York, Pariisi, Geneve ja Seattle, sillä niiden kasvu oli 0,1–0,3 prosentin luokkaa.

Metropolin talouden absoluuttinen suuruus ei selitä sen suhteellista tehokkuutta asukasta kohti. Useat suurimman arvonlisäyksen asukasta kohti tuottavista kaupungeista ovat leimallisesti erikoistuneita tiettyihin teollisuusaloihin ja samalla kaupungit myös tunnetaan niistä.

Esimerkiksi San Franciscon teknologiaklusteri on yksi eniten käytettyjä ja tutkittuja sijainteja. Vastaavasti pankki- ja hienomekaniikkateollisuus ovat Sveitsin tuotemerkkejä.

Taulukko Eniten arvonlisäystä asukasta kohti tuottaneet kaupunkialueet vuonna 2013

Sija	Kaupunki	Maa	Arvonlisäys/asukas vuonna 2013, USD
1	Zurich	Sveitsi	82 410
2	Oslo	Norja	82 040
3	San Jose	Yhdysvallat	77 440
4	Hartford	Yhdysvallat	76 510
5	Geneve	Sveitsi	74 580
6	Pariisi	Ranska	70 760
7	Boston	Yhdysvallat	70 390
8	Bridgeport	Yhdysvallat	68 570
9	Washington DC	Yhdysvallat	68 530
10	Seattle	Yhdysvallat	67 830
11	Macao	Kiina	67 780
12	San Francisco	Yhdysvallat	66 790
13	Perth	Australia	65 500
14	Calgary	Kanada	64 540
15	New York	Yhdysvallat	64 460
16	Portland	Yhdysvallat	64 370
17	München	Saksa	64 180
18	Houston	Yhdysvallat	63 730
19	Dublin	Irlanti	63 600
20	Luxemburg	Luxemburg	63 350

Lähde: Brookings Institution (2015).

Kanadankin talouskasvu oli valtiotasolla 2,4 prosenttia, mutta heikoin kasvun listalta löytyy neljän miljoonan asukkaan Montreal. Toisaalta kokonaistaloudeltaan merkittävimpien kaupunkien listalla (ks. tarkemmin s. 9) olevassa Calgaryssa arvonlisäyksen kasvu oli valtiotasoa nopeampaa, yli kolmen prosentin luokkaa.

Jälkitekollisissa kaupungeissa toimintaympäristöt ja myös talousvaikeudet ovat perin erilaisia. Euroopassa ja Yhdysvalloissa keskeisinä vaikeuksina ovat olleet yleinen tuotteiden kysyntä, viennin ja tuonnin suhde sekä yritystoiminnan kustannus- ja tulorakenteet.

Elinkeinorakenteessa palvelut olennaisessa asemassa

Kun kaupunkien kasvulukuja tarkastellaan suhteessa valtiontalouteen ja elinkeinorakenteeseen, voidaan nostaa esiin muutama havainto: nopeimmin kasvavat kaupungit painottuvat palveluihin ja toisaalta tästä pääsäännöstä poikkeavat selvästi Kiina ja Intia. (Ks. valtioiden elinkeinorakenteista tarkemmin liite s. 13.)

Palvelusektori on kasvavien kaupunkien emovaltioissa tärkein työllistäjä. Valtioiden elinkeinorakenteiden tasolla perustuotannon osuus on vähäinen. Koko maailmantalouden elinkeinorakenteessa maatalouden osuus on 29,8 prosenttia, teollisuuden 22,0 prosenttia ja palveluiden 48,2 prosenttia.

Teollisuuden ja palveluiden suhteen elinkeinorakenteissa on kuitenkin eroavaisuuksia. Kaupunkien kasvutilastoja johtanut Kiina nojaa hyvin vahvasti teolliseen tuotantoon, ja lisäksi Intia on maatalouspainotteisuudessaan merkittävä poikkeus.

Kiinassa teollisen tuotannon osuus on 47 prosenttia, mutta useassa ympäristöarvoja korostavassa, jälkitekollistuneessa länsimaassa teollisuustuotanto on vakiintunut noin 20 prosentin tasoon.

Kiinan kaupungeissa teollinen tuotantopainotus näkyy ympäristöongelmina. Kiinalla on pitkä tie kuljettavanaan, jos oletetaan, että sekin kehittyi kohti jälkitekollista taloutta.

Kiinan lisäksi teollisuustuotannon määrä on kasvanut Unkarissa, Turkissa ja Brasiliassa. Maailman teollisuudessa työskentelevien osuus on kasvanut reilun prosenttiyksikön kymmenen viime vuoden aikana.

Intia taas on erittäin maatalousvaltainen maa, sillä siellä maataloustuotannon osuus elinkeinoraken-

teesta on 49,7 prosenttia. Yleensä maatalous on tärkeämpi työllistäjä vähäisen kehitysasteen alueilla, kuten Afrikassa, josta yksikään kaupunki ei mahtunut nopeimmin kasvavien kaupunkien listalle.

Palvelusektori on työllisyyden suhteen valta-asemassa lähes kaikissa nopean kasvun kaupungeissa ja niiden emomaissa. Näin eniten kasvaneiden kaupunkien lista on melko helposti sovitettavissa perinteiseen aluekehitysteoriaan.

Silti perinteinen teoria ei selitä samanlaisen elinkeinorakenteen maiden ja kaupunkien talouksien erilaista kehitystä. Huomiota pitää kiinnittää uusien liiketoimintamallien, tuotteiden ja palveluiden kehittämiseen ja lanseeraamiseen, eli innovaatiotoimintaan ja tietopuustaiseen kasvuun. Hyvin toimivat innovaatioita tukevat järjestelmät ovat tärkeä lisäapu uusien ideoiden, tuotteiden ja palveluiden aikaansaamisessa.

Elinkeinorakenteen muutoksessa olennaisessa roolissa on useiden tutkimusten mukaan henkinen pääoma – koulutus ja sen tuottama ammattitaito aikaansaada innovaatioita ja uusia toimintatapoja. Silti kaupunkien ja kaupunkiorganisaatioiden tuottamien innovaatioiden tunnistaminen ja analysoiminen on vielä kansainvälisestikin lapsenkengissä.⁵

Verkostomaisuus lisääntyy, laadun merkitys kasvaa

Millainen lista maailman johtavista talouskaupungeista on kymmenen vuoden kuluttua? Todennäköistä on, että vauraimmat kaupungit löytyvät silloinkin jälkitekollistuneista maista.

Vaikka esimerkiksi Kiinan metropolit ovat kasvaneet suhteellisesti erittäin vahvasti, niiden arvonlisäyksen taso on selvästi jäljessä absoluuttisesti taloudeltaan merkittävimmistä metropoleista. Keskimäärin arvonlisäys 20 maailman nopeimmin kasvaneissa metropolissa on noin 24 000 Yhdysvaltain dollaria asukasta kohti, kun se kokonaistaloudeltaan merkittävimmissä kaupungeissa on keskimäärin noin 70 000 Yhdysvaltain dollaria.

Silti todennäköistä on, että Kiinan ja sen keskeisten metropolien taloudellinen kasvu jatkuu vielä pitkään. Tämä antaa mietittävää erityisesti ympäristön näkökulmasta, sillä ympäristömuu-

Muutoksessa olennaisessa roolissa on henkinen pääoma

tokset vaikuttavat kansainväliseen tuotantoon. Ympäristöarvoihin liittyy myös se, miten päästörajoitteisiin ja -määräyksiin suhtaudutaan eri maissa.

Ympäristötekijöiden lisäksi kaupunkien talouskasvuun liittyy kaksi isoa trendiä: tuotannon verkostomaisuus lisääntyy entisestään ja tuotantorakenteiden keskittyminen jatkuu. Näiden ohella tuotteiden luonteeseen liittyvät laatutekijät todennäköisesti korostuvat tulevaisuudessa.

Globaalissa taloudessa verkostot koskevat paitsi tuotantosijainteja myös lukuisia vertikaalis-horisontaalisia tuotantoprosessikytköksiä. Nämä tekijät ovat yhteydessä paitsi ympäristön myös työntekijöiden hyvinvointiin, ja laajemmin siihen millaiset olosuhteet ja standardit eri maissa ovat.

Tuotantorakenteiden ja toimitusketjujen keskittyminen koskee sekä yritysten omistusta että globaaleja kuljetusnoodeja. Monella liikealalla markkinamuodot ovat oligopoleja eli harvojen monikan-sallisten suuryritysten muodostamia ja keskenään kilpailevia verkostoja.

Kuljetuspuolella keskittymisestä esimerkkiä näyttävät aasialaiset megasatamat. Myös erilaiset lentoliikenteestä tutut allianssiratkaisut voivat yleistyä,

joskin kilpailulainsäädäntö asettaa todennäköisesti kehitykselle rajoituksia usealla toimialalla.

Huipputeknologian osaajien kilpailu- asema paranee

Tuotteiden luonteeseen liittyvien laatutekijöiden mer-

kitys korostuu, joskaan ei ehkä massakulutustuotteissa. Laatuverifoinnin merkitys kasvaa, ja todennäköisesti se johtaa työn ja tuotannon hajauttamisen moninaistumiseen.

Todennäköisenä voidaan pitää sitä, että korkean palkkatason ja huipputeknologian maiden kilpailuasema paranee suhteessa talouksiin, jotka nojautuvat halpoihin työntekijäkustannuksiin. Tätä edesauttaa se, että kuluttajien tietoisuus taloustoiminnan taustoista ja kestävydestä, niin ympäristön kuin ihmistoiminnan näkökulmista, kasvaa.

Viitteet

- ¹ Brookings Institution 2015.
- ² Ks. määrällisiä analyysejä esimerkiksi pääkaupunkiseudusta Inkinen & Kaakinen 2016; Kiuru & Inkinen 2017.
- ³ Esim. Dicken 2015; Laakso & Loikkanen 2004.
- ⁴ Valtioiden kasvulukujen lähteenä on YK:n tilastollinen vuosikirja 2016.
- ⁵ Makkonen ym. 2017 ja esimerkiksi Pohjois-Suomen korkean teknologian yrityksistä Inkinen & Suorsa 2010.

Lähteet

- Brookings Inc. (2015). Global Metromonitor: An Uncertain Recovery 2014. The Metropolitan Policy Programme, Brookings Institute, Washington DC, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2015/01/bmpp_gmm_final.pdf (haettu 15.2.2017).
- Dicken, P. (2015). Global Shift. Mapping the Changing Contours of the World Economy. 7. painos. Guilford Press, New York.
- Inkinen, T. & Kaakinen, I. (2016). Economic geography of knowledge-intensive technology clusters: Lessons from the Helsinki Metropolitan Area. *Journal of Urban Technology* 23:1, 95–114, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10630732.2015.1090196>
- Inkinen, T. & Suorsa, K. (2010). Intermediaries in regional innovation systems: high-technology enterprise survey from Northern Finland. *European Planning Studies* 18:2, 169–187, <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09654310903491556>
- Kiuru, J. & Inkinen, T. (2017). Predicting innovative growth and demand with proximate human capita: A case study of the Helsinki metropolitan area. *Cities* 64, online first, <http://dx.doi.org/10.1016/j.cities.2017.01.005>
- Laakso, S. & Loikkanen, H. A. (2004). *Kaupunkitalous*. Gaudeamus, Helsinki.
- Makkonen, T., Merisalo, M. & Inkinen, T. (2017). Containers, facilitators, innovators? The role of cities and city employees in innovation activities. *European Urban and Regional Studies* 24, online first, <http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0969776417691565>
- YK (2016). Statistical Yearbook – 59th Issue (2016 edition), <http://unstats.un.org/unsd/publications/statistical-yearbook/> (haettu 25.1.2017).

Liite Elinkeinorakenteiden kehitys valikoiduissa maissa

Elinkeinorakenteen tarkastelu antaa monimuotoisen kuvan tarkasteltavan maan talouden kehityksestä. Oheiseen taulukkoon on koottu tietoa 20 maasta suhteessa niiden elinkeinorakenteeseen työllisyyden mukaan.

Taulukko on järjestetty palvelusektorin kasvun mukaan pienimmästä suurimpaan vuosina 2005–2014 välillä.

Elinkeinorakenteen kehitys valikoiduissa maissa työllisyyden mukaan vuosina 2005–2014

	2005			2010			Tuorein tilastotieto (2011, 2013 tai 2014)			Muutos, 2005–2014		
	Maatalous, %	Teollisuus, %	Palvelut, %	Maatalous, %	Teollisuus, %	Palvelut, %	Maatalous, %	Teollisuus, %	Palvelut, %	Maatalous, %-yks.	Teollisuus, %-yks.	Palvelut, %-yks.
Qatar	2,7	41,0	56,2	1,6	58,4	40,0	1,4	51,6	46,8	-1,3	10,6	-9,4
Hong Kong (Kiina)	0,3	15,1	84,7	0,0	11,4	80,1	0,0	11,7	79,9	-0,3	-3,4	-4,8
Kiina (manner)	3,9	43,4	49,5	2,9	44,3	48,8	2,5	46,9	47,0	-1,4	3,5	-2,5
Sveitsi	3,5	22,5	73,4	3,0	21,3	71,2	3,2	20,1	73,9	-0,3	-2,4	0,5
Norja	3,2	21,0	75,8	2,4	19,8	77,7	2,1	20,5	77,0	-1,1	-0,5	1,2
Australia	3,6	21,5	68,1	3,2	21,4	68,4	2,6	20,8	69,5	-1,0	-0,7	1,4
Unkari	4,8	32,6	62,5	4,5	30,8	64,7	4,6	30,5	64,5	-0,2	-2,1	2,0
Saksa	2,3	30,0	67,8	1,5	28,5	69,9	1,3	28,3	70,4	-1,0	-1,7	2,6
Iso-Britannia	1,3	22,2	76,2	1,1	19,2	79,0	1,1	18,9	79,1	-0,2	-3,3	2,9
Kanada	2,7	22,0	75,2	2,2	19,7	78,1	2,1	19,8	78,2	-0,6	-2,2	3,0
Yhdysvallat*	1,6	20,6	77,8	1,6	17,2	81,2				0,0	-3,4	3,4
Intia	55,8	19,0	25,2	51,1	22,4	26,6	49,7	21,5	28,7	-6,1	2,5	3,5
Etelä-Korea	7,9	26,8	65,2	6,6	24,9	68,5	6,1	24,4	69,5	-1,8	-2,4	4,3
Suomi	4,6	25,9	69,3	4,1	23,3	72,0	3,9	22,0	73,7	-0,7	-3,9	4,4
Maailma	36,7	20,7	42,6	32,7	21,6	45,7	29,8	22,0	48,2	-6,9	1,2	5,6
Venäjä	10,2	29,8	60,0	7,9	27,7	64,4	6,7	27,5	65,8	-3,5	-2,3	5,8
Turkki	29,5	24,8	45,8	22,4	26,8	50,8	19,7	28,4	51,9	-9,8	3,6	6,1
Irlanti	6,0	27,6	65,8	4,8	20,2	74,4	6,1	18,4	75,2	0,1	-9,2	9,4
Macao (Kiina)	0,1	25,0	74,7	0,2	13,7	86,1	0,0	15,7	84,3	-0,1	-9,3	9,6
UAE*	4,9	39,8	54,5	3,8	23,1	73,0				-1,1	-16,7	18,5
Brasilia	20,5	21,4	57,9	17,0	22,1	60,7	14,5	22,9	76,6	-6,0	1,5	18,7
KESKIARVO	9,8	26,3	63,2	8,3	24,7	65,8	8,3	24,8	66,3	-2,1	-1,9	4,1
Minimi	0,1	15,1	25,2	0,0	11,4	26,6	0,0	11,7	28,7	-9,8	-16,7	-9,4
Maksimi	55,8	43,4	84,7	51,1	58,4	86,1	49,7	51,6	84,3	0,1	10,6	18,7
Hajonta	14,27	7,51	14,14	12,74	10,22	15,32	12,57	9,76	14,85	2,76	5,47	6,45

* = Tuorein tilastotieto vuodelta 2010.

Lähde: YK (2016).

Elinkeinoelämän Valtuuskunta

Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA on vuonna 1974 perustettu elinkeinoelämän think tank, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA on Suomen merkittävin kohtaamispaikka ja verkosto elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajille. EVAlla on myös keskustelijan, haastajan ja unilukkarin rooli suomalaisessa yhteiskunnassa. Think tankille tyypillisesti EVAn tunnusmerkkejä ovat analyttisyys ja poleemisuus.

EVA selvittää ja arvioi yrityksille ja koko suomalaiselle yhteiskunnalle tärkeitä kehityssuuntia. Rajut ja nopeat kansainväliset muutokset asettavat koko yhteiskunnalle ja yritysten toiminnalle painavia vaatimuksia. EVAn tavoitteena on ajankohtaisen tiedon tuottaminen vallitsevista ilmiöistä sekä tuoreiden näkökulmien saattaminen yleiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun. Suomen rooli kansainvälisessä toimintaympäristössä ja suomalaisten hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn kehittäminen ovat keskeisiä kysymyksiä EVAn toiminnassa. Elinkeinoelämän omassa piirissä EVA pyrkii aikaansaamaan jatkuvaa keskustelua yritysten muutostarpeista.

Lisätietoja: www.eva.fi

Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVAn julkaisemat EVA analyysit ottavat kantaa ajankohdaksiin kysymyksiin ja tarjoavat toimenpide-ehdotuksia. Analyysien kirjoittajat vastaavat esitetystä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.

Analyysit ovat ladattavissa EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu)

ISSN 2342-0782 (PDF)